

תורה אור השלם

- ↑ ואנחנו עשים במלאכה ונחצים מחזיקים בקדושים מעלות השחר עד צאת הבוכבים: נחמיה ד טו
- ↑ גם בעת ההיא אמרתי לעם איש ונצרו ולינו בתוך ירושלם ותיז לנו חלילה משקר ודיום מלמלה:

נחמיה ד טו

מוסף רש"י

במערבא. גאון ישראל (ב"ר א.) דמוחשבי. מעריצין (מגילה כ.). ומקדמי. מקדמין (שם). ת"ש והיו לו הלילה משמר. ש"מ כל זמן שעסקים נמלטה קרי יום, ולא קדמנותא וחסכותא (שם). בדרך עין. שבעיר קריתא עין כפיין ולא חסוקה (שבת דף.). זה נבסד וזה ירצא. הלילה נכנס והיום יוצא, יוצא זה עם נסימס זה, כשהם מתפזרים קרי צין השמשות וכל מקמי כתי הוי יום מנליל (שם).

רבינו הגנאל

ורמינהו מאימתי וכו' משהעני נכנס לאכול וכו' עד שעה שעומד ליפטר מתוך סעודתו. הכי גרסין: עד שעה שעומד לישן.

רב ניסים גאון

הכנענים כדכתב (ויקרא כב) וכן כי יקנה נפש ומורש (יבמות ט"ו) מנין לכתב שנשא אשה וקנה עבדים שיאכלו בתרומה ת"ל וכהן כי יקנה נפש ומנין לאשרו שקנתה עבדים שיאכלו בתרומה ת"ל וכהן כי יקנה נפש עבד כספו ואסור לאכלו בלא רחיצת ידים ואינה מותרת לטבול יום אלא עד צאת הכוכבים ואם נפל חלק אחד של תרומה לתוך צל חלקים של חולין נאסר הכל לישראל ונעשה הכל כתרומה שאין לישראל היתר לאכלה ואינה מותרת אלא לכהן בלבד אבל אם נפל אחד של תרומה לתוך ק"ש של חולין מפורש ממנו חלק אחד וגזתו לכהן והשאר פותר לישראל הוי אלו בתרומה מה שאין כן במשעבדנתן (בבבויפסוקי טשה א') התרומה ובכזרין נכסי כהן הן חן וחיובין עליון מיתה וחומש ואסורין לזרים ועליון בא' ומאה וטעונין רחיצת ידים והעבר שמש הוי אלו בתרומה ובכזריום מה שאין כן במעשר. והחומרין ישיבן בקודש שהוא קרוי קודש מפני שפקדו ממונא אמוריו והחלבי על גבי המזבח ואם תהיה מחשבת כהן המקריב באחת מהעבודת הארבע שחן שחיטה וקבלה והולכת ודורקה אם מחשב בשחיטה לזרוק דמה או להקטיר אמוריה למזרת אותו היום או אם יחשב באחת הארבע העבודות לזכב הימנה כוית בשר חוץ לזמנו נעשה אותו הובח פיגול ונפסל במחשבת שחשב בשעת עבודה כדכתוב (ויקרא ז) לא יחשב לו פגול ודרשין (נחמיה ד) כיט) במשעבד נפסל וכן מה שישחירי ממנו עד שיפבור הנת והזמן הקצוב לו כבר נעשה נותר כדכתיב (ויקרא י"ט) ביום זבחכם יאכל וממחרת והנותר וגו' הפגול והנותר אם אוכל אדם מהן כוית במזיד חייב כרת ובשוגג חייב חטאת כדתנן (כריתות דף ב') ל"ו כריתות בתורה וזמן האוכל חרב דם ונותר ופגול על אלו חייבין על דזונן כרת ועל שוגגתם חטאת וכן גמי האדם הטמא אם יאכל כוית בשוגג הקדשים במזיד חייב כרת כדכתי' (ויקרא ז') והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים' (וגו' וטומאתו עליו ונכרתה) ואם מבשר אכל חייב קרבן עולה ויורד היינו שאמר בו הכתוב (שם ה') ואם לא תגיע ידו ואם לא תשיג ידו וכל קרבן שחלק בו הכתוב בין עשיר לעני נקרא עולה ויורד והחטאת המתחייב בה על החלב ועל הדם והפגול והנותר וכלל המנויין במשנתנו היא חטאת קבועה בין דל בין עשיר שוין בה ואיתיה לפירושיה דקרבן עולה ויורד המתחייב בו טמא שאכל את הקודש בפרשת (ויקרא ה') ונפש כי חטאת ושמעה בפסוק שני ונפש אשר תגע בכל דבר טמא לפי שהשלמים הענין בפסוק השלישי וכתביו ונעלם ממנו והוא ידע ואשם וכשאנו מעיינין באלו הפסוקים אין אנו רואין בהן זולתי זכרון הטומאה לא יותר וכבר ידענו כי כל אדם מירשאל אם הוא נוגע בדבר טמא אינו חייב אלא לטהר בלבד ואין עליו חטא בזה הדבר ולא

ב:מאימתי פרק ראשון ברכות

דילמא ביאת אורו הוא. פי' רש"י עד שזרח אורו של יום השמיני ומאי וטהר טהר גברא שטטה האיש בהצאת קרבנותיו. ומימא לפירושו לפרוך אהיהו להערל (דף עד:) דהעריצ שמש אוכל בתרומה וכו' מגלן דציאת שמשו הוא. ועוד היכי מלי למימר דמיירי צוריתה דלי צוריתה הוא הוה מלי למכתב בקרא חרח השמש וטהר כמו ממזרח השמש (גמדרב כה) או לשון יליאה כמו השמש יאל על הארץ (בראשית יט) ^(א) ונקט בקרא וצא השמש אלמא דהיינו שקיעת החמה. ועוד דבסמוך קא מציעא ליה האי וצא השמש אי ציאת אורו הוא ופשיט מצרייתא זכר לדבר וכו' תפשוט ממתניתין (דנעניס פ"ד) העריצ שמשו אוכל בתרומה אלמא דהיינו ציאת שמש. וי"ל דה"פ מנאי דהאי וצא השמש וטהר ציאת שמש הוא ממש ומאי וטהר טהר יומא דהיינו זאת הכוכבים דילמא ציאת אורו הוא דהיינו תחלתה של שקיעת החמה והוא תחלת הכנסתה ברכיע ועדיין יש שהות ציוס ^(א) חמש מילין עד זאת הכוכבים ומאי וטהר טהר גברא והסתא למתניתין להערל לא קשה מדי דמלי למימר ^(ה) העריצ שמשו דהתם היינו ציאת אורו ואף מהתם לא תפשוט דהיינו זאת הכוכבים. משום הכי אינטיריך לאמיוי הכא בצרייתא דזאת הכוכבים:

אם בן יאמא קרא ויטהר. אף על גב דצממה מקומות כתיב וטהר. התם ליכא למיטעי אלל הכא דליכא למיטעי הוה ליה למכתב ויטהר: **משעיה** שהעני נכנס **לאבוב פתו במלח.** תימא **"עני גופיה *מתי יתפלל דהא אלתת זמן אכילתו היינו זמן ק"ש וכיון שצא זמן ק"ש אסור להתחיל צסעודה עד שיתפלל ברישא דתניא לקמן (דף ד:) וקורא ק"ש ומתפלל ואוכל פתו ומבדך וכל העובר על דברי חכמים חייב מיתה ויש לומר דזמן תפלה הוי קודם לזמן סעודה דלאו דוקא משעני נכנס לאכול אלא פורתא מעיקרא קאמר שעד שיכניו לו סעודתו יקרא ויתפלל: **אע"פ שאין ראייה דבר.** ראייה גמורה אינה דהא לא מיירי**

התם לענין ק"ש **"ואי ס"ד דעני קדים רבי חנינא היינו ר' אאיעור.** ולא מלי למימר דעני קדים לקדוש היום או קדוש היום קדים לשעורא דעני. דלא מסתברא לחלק כל כך צשעורי זמן שכיבה בדלל זמנים הללו אית ציה: **אמר ציה ר' יהודה ואלא כהנים מבעוד יום הם טובלים.** תימא תיקשי ליה לנפשיה שהרי פלג המנחה מצעוד יום היא והוא אומר (לקמן דף ס.) מיד כשיעבור פלג המנחה הוי זמן תפלת ערצית. ויש לומר דלדידיה לא קשיא דלא דריש צשכנך וצקומך אלל לרצנך דרשי קשיא דאיו זמן שכיבה: **השמשות דרבי יוסי קא אמינא דאמר ^(א) רבי יוסי בין השמשות כהרף עין זה נכנס וזה יוצא ואי אפשר לעמוד עליו קשיא**

שישחירי ממנו עד שיפבור הנת והזמן הקצוב לו כבר נעשה נותר כדכתיב (ויקרא י"ט) ביום זבחכם יאכל וממחרת והנותר וגו' הפגול והנותר אם אוכל אדם מהן כוית במזיד חייב כרת ובשוגג חייב חטאת כדתנן (כריתות דף ב') ל"ו כריתות בתורה וזמן האוכל חרב דם ונותר ופגול על אלו חייבין על דזונן כרת ועל שוגגתם חטאת וכן גמי האדם הטמא אם יאכל כוית בשוגג הקדשים במזיד חייב כרת כדכתי' (ויקרא ז') והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים' (וגו' וטומאתו עליו ונכרתה) ואם מבשר אכל חייב קרבן עולה ויורד היינו שאמר בו הכתוב (שם ה') ואם לא תגיע ידו ואם לא תשיג ידו וכל קרבן שחלק בו הכתוב בין עשיר לעני נקרא עולה ויורד והחטאת המתחייב בה על החלב ועל הדם והפגול והנותר וכלל המנויין במשנתנו היא חטאת קבועה בין דל בין עשיר שוין בה ואיתיה לפירושיה דקרבן עולה ויורד המתחייב בו טמא שאכל את הקודש בפרשת (ויקרא ה') ונפש כי חטאת ושמעה בפסוק שני ונפש אשר תגע בכל דבר טמא לפי שהשלמים הענין בפסוק השלישי וכתביו ונעלם ממנו והוא ידע ואשם וכשאנו מעיינין באלו הפסוקים אין אנו רואין בהן זולתי זכרון הטומאה לא יותר וכבר ידענו כי כל אדם מירשאל אם הוא נוגע בדבר טמא אינו חייב אלא לטהר בלבד ואין עליו חטא בזה הדבר ולא

ב:מאימתי פרק ראשון ברכות

דילמא ציאת אורו. שיאור השמש ציוס השמיני ויטהר האיש עצמו בהצאת קרבנותיו ואחר יאכל: **אם כן.** דהאי קרא וטהר לשון זווי הוא נימא קרא ויטהר מאי וטהר: **אדני.** לשון עבר תפנה מן העולם השמש: **מצרייטא.** דקמתי לקמן צשמעתין משעה שהכהנים ^(ט) נכנסין לאכול בתרומתן וראיה לדבר זאת

הכוכבים ש"מ אין כפרתן מעכבתן: **משהעני.** שאין לו נר להדליק צסעודתו: **סיפא דרבי פלוגא אמתני.** דקמתי הכא עד שעה שעומד ליפטר מתוך הסעודה והיינו לא כר' אליעזר ולא כרצנן ולא כרצנ גמליאל. דדריש ובשכנך תחלת זמן שכיבה ובמתני' מן עד סוף האשמורה הראשונה: **עני וסין.** עני כל לילותיו וסין טמא לאכול בתרומה: **חד שעורא הוא.** זאת הכוכבים: **צערצי צצתוס.** ממחרין לסעודה שהכל מוכן: **שאין ראיה לדבר.** שהיוס כלה צזאת הכוכבים זכר לדבר איכא: **דמתשני.** ועושין מלאכה צלילה משקיעת החמה עד זאת הכוכבים: **ומקדמי.** ומשכימין קודם היום דאימא יוס לא הוי עד הכן החמה וסין מקדימין דהא צשחר דהוי כמו מהלך ה' מילין (פסחים דף צג.): **ס"פ וסיה לנו הלינה משמר.** מדקאמר והיוס מלאכה אלמא האי דעצר מעלות השחר עד זאת הכוכבים ימנמא הוא. וזכר לדבר איכא דכל עם מלאכה קורא הכתוב יוס: **קס"ד.** רוצ צני

אדם ^(א) היינו ענייס כלומר צני אדם צערצי צצמות וענייס צימות החול חד שעורא הוא: **משעה שקדש היום צערצי צצתוס.** היינו צין השמשות ספק יוס ספק לילה וכיון דספק הוא קדש היום מספק: **משעה שהכהנים עונלים.** היינו קודם צין השמשות כדי שיהא להם קודם צין השמשות הערצ שמש והכי אמרינן צצמה מדליקין (שבת לה.) דזמן הטעילה קודם צין השמשות עונל: **והלא כהנים מצעוד יוס הם טונלים.** רצי יהודה לטעמיה דלמר צצמה מדליקין^(ז) צין השמשות כדי מהלך חצי מיל קודם זאת הכוכבים קרוי צין השמשות והוי ספק הלכך טעילה דמקמי הכי מצעוד יוס הוא ולא זמן שכיבה הוא ולקמן מפרש מאי אהדר ליה רצי מלרי: **ננסינן להסב.** אית דלמרי צימות החול ואית דלמרי צצצמות מכל מקום מלאחר הוא ^(ח) (לכולם): **ופי מעיניהו מאוחר.** ^(א) (לכולם) דעני או דכהן: ה"ג אי ס"ד **דעני קודם ר' חנינא היינו ר' אליעזר:** צין השמשות דר' יהודה ^(א) מהלך חצי מיל לפני זאת הכוכבים ודרצי יוסי כהרף עין לפני זאת הכוכבים ורצי מאירי כרצי יוסי ס"ל וכי טעיל מקמי הכי סמוך לחשכה הוא וזמן שכיבה קרינן ציה: **קשיא**

אמר לרבי מאיר ורבי מאיר כהנים מבעוד יום הם טובלים שפיר קאמר ליה רבי יהודה לרבי מאיר ורבי מאיר אבין קאמר ליה מי סברת דאנא אבין השמשות כהרף עין זה נכנס וזה יוצא ואי אפשר לעמוד עליו קשיא

בסיפיה דההיא מתני' שהוכרנה (כריתות דף ב') חוץ מן הטמא מקדש וקדושי שהוא בעולה ויורד והוא שיתיה לו ידיעה בתחלה כי אותו הבשר קודש הוא וגם היתה לו ידיעה בטומאה שנטמא בה ובשעה שאכלו שגג באחת מהן או בשחיתין ואח"כ גרע לו אותו הדבר שכבר שגג בו כדתנן (שבוותות דף ב') כל שיש בה ידיעה בתחלה וידיעה בסוף והעלם בנתיים הוי אכל בעולה ויורד ומי ששחט דבר אחד מקדשי המזבח חוץ לעזרה או הקטיר מהם כלום בחוץ חייב כרת כדכתיב (ויקרא י"ז) איש איש מבית ישראל אשר ישחט [ונגו'] ואל פתא אהל מועד לא הביאו ומי שנהגה מהן שוה פורטה בשוגג נתחייב באשם מעלות כדכתיב (שם ה') נפש כי תמעול מעל וחסאתה בשגגה וגו' והאונן גמי אמי מותר לו לזכב מהם כלום דגמר ליה מקל וחומר ממעשר כספ' ^(ב) אלו המדות עדיפין הקדשים מן התרומה וגוסי' רבנן דאית להו מדות אחרות שהן עדיפין בהן מן התרומה אין אנו מאריכין להזכירם לפי שהן נכללות בזה המשנה דמס' חגיגה (דף כ') דתנן חומר בקודש מבתרומה וכו' ולמדנו מגמרא דרבנן כללי דתרומה יש לה יתרון על המעשר ומעלתה למעלה ממעלתו שכתוב חייב עליה מיתה כדכתיב (ויקרא כ"ב) וצטור בו כי יחללוהו והמעשר לא חייב עליו יותר מהמלקות על האוכל מעשר טמא כמו ששנן (יבמות דף ט"ג) אכלו בטומאת עצמו לוקח מה שאין

מסורת הש"ס

- ↑ מוספתא ברכות רפ"ק, (א מגילה כ.; א שבת לד: [נדה ג.ג.], ד) [שבת לז: ע"ש היעזר ועין רש"י נג. נה. ד"ה ביה"ש פ"א, (א) רש"י מ"ז, (א) רש"י מ"ז, (א) כדל"ה פסחים כ.ג. (ח) ועין תוס' מגילה כ: ד"ה וסיה,]

הגהות הב"ח

- ↑ (א) גמ' והדר פשטי ליה מצרייטא: (ב) רש"י [דכ"ה מבייטא וכו' שהכהנים יצאו לאכול בתרומתן סימן לדבר צזאת: (א) תוס' ד"ה דילמא וכו' על הארץ מדקנט בקרא וצא השמש וכו' מצרייטא סימן לדבר: (ד) בא"ר העריצ שמשו דהתם (היינו ציאת אורו) מנמא אלו מוקפים בתלף צצתוס ונכנס צצלו ס"א היינו לאר דקרא שקיעת החמה:

גליון הש"ס

גמ' טהר יומא. עמ"ס רפ"ב דנחום ד"ה וטב"י: ברכות מצרייטא. אחר תיבת ביה"ש. אלל קשה לי הא צצבת שם איתל דלריי שער צצייס צ' מלמי או ג' רציעי מיל וצ"ע: תוס' ד"ה משעה כו'. מתי הפלל כו'. וכו' צעני עורג יחזי שעורא. כספר מדות יעקב כסס גליון תוס' צציי:

הגהות הגר"א

[א] ש"י ד"ה קס"ד. היינו ענייס. צ"ל אית: [ב] שם ד"ה צין השמשות. מהלך חצי מיל. צ"ל יתור מתני מיל. לכה מתי תלמי וכו' ולריי ג' רציעי מיל (שם ל"ד):

מוסף תוספות

א. בתוס' ד"ה ש"ש כתב, והעני מת' יקרא ק"ש וכי בענייתו נכריים איכא שיעורא למכילתיה (ענין ביהוש"ט). ב. בתוס' ד"ה ש"ש כתב, דלא מסתבר ליה לחלק כ"כ בשעורי זמן שכיבה בקודם צצאת הכוכבים.

רבי ניסים גאון (המשך)

אשמה אלא אם כן עשה דבר גזירה לו אשמה ופשיט שמתחייב עליו להתכפר בקרבן ולא מצטני פשעוטן של כתובים הללו כלום מזה הדבר אבל העתיקו לנו וברותנו ז"ל פירושן של דבריהם הללו וביורון והגידו לנו אי זו פשע בטומאת מקדש וקדושי והוא וזמא היא אכילת בשר הקודש או ביאת המקדש דכתביא (שבוותות דף ו') ומנין שאינו מדבר אלא בטומאת מקדש וקדושי והוא ונעני על הטומאה וחייב קרבן על הטומאה מה כשהיה ונעני על הטומאה על טומאת מקדש וקדושי וזי שנגע בדבר מכל הטמאות הנזכרות ככתובין ואכל כוית מבשר הקודש בשוגג או נכנס למקדש בשוגג נתחייב קרבן עולה ויורד דקדמתי בספיה דההיא מתני' שהוכרנה (כריתות דף ב') חוץ מן הטמא מקדש וקדושי שהוא בעולה ויורד והוא שיתיה לו ידיעה בתחלה כי אותו הבשר קודש הוא וגם היתה לו ידיעה בטומאה שנטמא בה ובשעה שאכלו שגג באחת מהן או בשחיתין ואח"כ גרע לו אותו הדבר שכבר שגג בו כדתנן (שבוותות דף ב') כל שיש בה ידיעה בתחלה וידיעה בסוף והעלם בנתיים הוי אכל בעולה ויורד ומי ששחט דבר אחד מקדשי המזבח חוץ לעזרה או הקטיר מהם כלום בחוץ חייב כרת כדכתיב (ויקרא י"ז) איש איש מבית ישראל אשר ישחט [ונגו'] ואל פתא אהל מועד לא הביאו ומי שנהגה מהן שוה פורטה בשוגג נתחייב באשם מעלות כדכתיב (שם ה') נפש כי תמעול מעל וחסאתה בשגגה וגו' והאונן גמי אמי מותר לו לזכב מהם כלום דגמר ליה מקל וחומר ממעשר מאריכין להזכירם לפי שהן נכללות בזה המשנה דמס' חגיגה (דף כ') דתנן חומר בקודש מבתרומה וכו' ולמדנו מגמרא דרבנן כללי דתרומה יש לה יתרון על המעשר ומעלתה למעלה ממעלתו שכתוב חייב עליה מיתה כדכתיב (ויקרא כ"ב) וצטור בו כי יחללוהו והמעשר לא חייב עליו יותר מהמלקות על האוכל מעשר טמא כמו ששנן (יבמות דף ט"ג) אכלו בטומאת עצמו לוקח מה שאין

- ↑ אולי צ"ל כ"ספ עטול יוס וצחסי קא ע"ה.